

Asia: VN/18837/2024

Luonnos valtioneuvoston asetukseksi rakennuksissa käytettävien energiamuotojen kertoimien lukuarvoista

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yleistä

Kesko Oyj ("Kesko") kiittää mahdollisuudesta antaa asiassa lausunto. Kesko on tehnyt pitkäjänteistä työtä energiatehokkuuden parantamiseksi ja myös energiankäytöstä aiheutuvien päästövaikutusten minimoimiseksi jo vuosia. Siten Kesko (ja laajemmin K-ryhmä) tavoittelee toiminnassaan samaa kehitystä kuin asetuksen taustalla oleva rakennusten energiatehokkuusdirektiivi.

1 § ja 2 §

Kesko toimii kolmella toimialalla, joista erityisesti päivittäistavarakauppa on energiasäästöistä. Kaupparakennuksissa syntyvää kaupankylmäjärjestelmien hukkalämpöä (lauhde-energia) hyödynnetään vuosi vuodelta yhä enemmän kaupparakennusten lämmitysenergiana. Keskeisenä energiatehokkuustoimenpiteenä viime vuosina on ollut hukkalämpöä hyödyntävien lämpöpumppujärjestelmien asentaminen tavanomaisten taloteknisten energiatehokkuutta parantavien toimenpiteiden ohella. Tällä hetkellä hukkalämpöä hyödyntäviä lämpöpumppuja on asennettu noin 80 K-kauppaan eri puolilla Suomea. Hyötykäyttöön saadun lämmön määrä oli viimeisen 12 kuukauden jakson aikana noin 55 GWh vuodessa, ja kaukolämmön tarve sen lisäksi noin 190 GWh vuodessa.

Tyypillisessä tapauksessa laajamittaisesti saneerattavan kaupparakennuksen ostolämmönkulutusta on näillä toimenpiteillä pystytty alentamaan vähintään 50 %, usein jopa 80-90 % verrattuna aiempaan tilanteeseen. Myös sähkönkulutus on pääsääntöisesti alentunut 10-30 % verrattuna aiempaan tilanteeseen.

Huolimatta yllä mainituista merkittävistä energiatehokkuuden parannuksista laskennallinen energiatehokkuus eli E-luku ei käytännössä alene kuin noin 10 %, ja usein se ei alene lainkaan. Tunnetun hyvin E-lukulaskennassa aikanaan tehdyt rajaukset ja oletukset. Yksi keskeinen – tähän asetusehdotukseen liittyvä – syy sille, miksei E-luku yllä mainituissa tapauksissa juurikaan alene, liittyy juuri energiamuotojen kertoimiin ja erityisesti sähkön ja kaukolämmön kertoimien keskinäiseen suhteeseen. Säästetystä kaukolämmöstä E-lukulaskennassa syntyvä hyöty jää pieneksi, sillä kaukolämmön energiamuodon kerroin on pieni. Vastaavasti lämpöpumpun E-luvun laskennassa huomioon otettava lisääntynyt sähkönkulutus kerrotaan sähkön energiamuotokertoimella, jonka lukuarvo on suuri. Sähkön kerroin on noin 2,4 kertaa korkeampi kuin kaukolämmön vastaava kerroin. Huomionarvoista on myös, että kaukolämmön tuotannossa on aloitettu hyödyntämään sähkökattiloita, joiden määrän arvioidaan lisääntyvän. Sähköntuotannossa sen sijaan kehityksenä on ollut matalahyötysuhteisen lauhdetuotannon vähentyminen ja tuuli- sekä aurinkovoiman osuuden voimakas lisääntyminen. Katsomme, että sähkölle ehdotettu energiamuodon kerroin on aivan liian korkea suhteessa kaukolämpöön. Pienempikin ero kaukolämmön ja sähkön kertoimien välillä riittäisi nähdäksemme osoittamaan, että kaukolämpöä lämmitysmuotona suositaan.

Asetusluonnoksessa on tunnistettu hyvin se, että rakennuksen käyttäjä voi vaikuttaa energiankäyttönsä päästöihin ja rakennuksissa käytettävän uusiutuvan energian määrään energianhankinnan keinoin. On perusteltua huomioda se, että valtakunnallisesti (ja laajemminkin yhteispohjoismaisessa sähköjärjestelmässä) sähköntuotanto on kehittynyt voimakkaasti vähäpäästöisempään suuntaan. Viime vuosina on rakennettu voimakkaasti uutta uusiutuviin energialähteisiin perustuvaa sähköntuotantoa, joka ei perustu polttamiseen vaan aidosti uusiutuviin tuuli- ja aurinkoenergiaan. Uskomme tämän kehityksen jatkuvan myös tulevana vuosina.

Rakennuksen käyttäjä varmentaa käyttämänsä energian alkuperän alkuperätakuusertifikaateilla, joita myönnetään tuotetulle uusiutuvalla energialle. Sähkön alkuperätakuista käyttäjä voi päätellä myös sen, että tuotettu energia on päästötöntä (esim. tuuli-, vesi- tai aurinkoenergiaa). Kaukolämmön alkuperätakuilla voidaan osoittaa lämpöenergian olevan uusiutuvaa, mutta mikäli käyttäjä haluaisi varmistua sen olevan myös päästötöntä, asia ei selviä alkuperätakuusertifikaatista. Tyypillisesti uusiutuvalla kaukolämmöllä viitataan puun polttamiseen, jonka päästöttömyys riippuu Päästökauppalain (1270/2023) 7 luku 34 § mukaan siitä, onko energiantuottaja noudattanut myös biopolttoaineista, bionesteistä ja biomassapolttoaineista annetun lain (11.12.2020/967) kestävyyskriteereitä. Päästöttömyys varmistetaan (laki 11.12.2020/967 3 luku 12 §) toiminnanharjoittajan kestävyysjärjestelmällä, jonka hyväksymisestä päättää Energiavirasto.

Direktiivi vaatii (artikla 11, kohta 7) jäsenvaltioita varmistamaan, että uuden tai perusparannetun päästöttömän rakennuksen primäärienergian vuotuinen kokonaiskäyttö katetaan joko uusiutuvilla tai hiilettömistä lähteistä peräisin olevalla energialla. Asetusehdotuksessa on ratkaistu asia niin, että vuotuinen uusiutuvan energian määrä suhteutetaan rakennuksen pinta-alaan ja näin saadun lukuarvon tulee olla vähintään lasketun E-luvun suuruinen.

Asetuksessa on ehdotettu, että määriteltyjä energiamuotojen kertoimia voidaan modifioida, mikäli hankittu energiamuoto on varmennetusti uusiutumatonta ja päästötöntä. Katsomme, että tämä esitys energiamuotojen kertoimien modifioimisesta tukee hyvin energiantuotannon kehittymistä edelleen kohti uusiutuvuutta ja lisäksi huomioi sen, että uusiutuvaa energiaa voidaan tuottaa valtakunnallisesti kustannustehokkaasti suuremmissa yksiköissä. Kuitenkin asetusehdotuksen sanamuoto on omiaan aiheuttamaan kysymyksiä ja epäselvyyttä. Verkkokohtaisuuden voidaan ymmärtää tarkoittavan sähkönmyyjän ja ostettavan sähköenergian laadun sijasta paikallista jakeluverkkoyhtiötä (sähköverkon haltija), joka ei voi vaikuttaa hankittavan tai toimitettavan sähkön laatuun. Vastaavasti kaukolämpöverkkoon viitattaessa jää huomioimatta se, että samastakin kaukolämpöverkosta on mahdollista hankkia joko ns. tavallista tai uusiutuvaa kaukolämpöä. Energian laatu riippuu siitä, millaisen sopimuksen rakennuksen käyttäjä on valinnut. Ehdotamme, että termiä ”verkkokohtainen” täsmennetään vähintään perustelumuistiossa niin, että sillä tarkoitetaan rakennukseen hankittavan energian laatua tai että sillä tarkoitetaan rakennuksen sisäverkkoa kuten liittymämittareiden jälkeen olevaa kaukolämmön vaihdinta tai sähköverkon osaa.

On myös syytä huomioida, että uusiutuvan energian osuudeksi valtakunnallisesti määritelty 52 % (prosenttikertoimenä 0,52) on lukuarvoltaan suurempi kuin kaukolämmölle ehdotettu energiamuodon kerroin 0,38. Näin ollen sellaiset rakennukset, jotka E-luvun laskennassa tarkoitettulla tavalla laskettuna kuluttavat selvästi enemmän ($19/7 \approx 2,7$ -kertaisen määrän) kaukolämpöä kuin sähköenergiaa, täyttävät vaatimuksen automaattisesti. Tällaisia rakennuksia ovat esimerkiksi asuinrakennukset. Liikerakennusten osalta tilanne E-lukulaskennassa tarkoitettulla tavalla laskettaessa on tyypillisesti se, että laskennallista sähköenergiaa kuluu selvästi enemmän kuin kaukolämpöä. Kun myös sähkön energiamuodon kertoimeksi ehdotettu lukuarvo 0,9 on selvästi suurempi kuin 0,52, muodostuu E-luvusta siten aina suurempi kuin laskennallisesta uusiutuvan energian määrästä. Näin ollen liikerakennus, joka laskennallisesti kuluttaa sähköä enemmän kuin $7/19$ eli n. 37 % laskennallisen kaukolämmön kulutuksen määrästä, voisi täyttää uusiutuvan energian vaatimuksen ilman kohtuuttomia investointeja (kuten esimerkiksi lauhde-energiaa hyödyntävän lämpöpumppujärjestelmän varustaminen myös maalämpökaivoilla, joita ei kannata käyttää, koska maapiiristä tulevan nesteen lämpötila on lauhde-energian lämpötilaa matalampi ja siten lämpöpumpun sähkönkulutus korkeampi hyötysuhteen jäädessä huonommaksi) ainoastaan siten, että se hankkii alkuperävarmennetusti uusiutuvaa sähköenergiaa.

Samaan aikaan lausunnoilla olevassa ympäristöministeriön asetuksessa uuden päästöttömän rakennuksen energiatehokkuudesta (VN/18838/2024) on perustelumuistion laskentaesimerkeissä käsitelty energiamuotojen kertoimien modifioimista vain kaukolämmitteisen omakotitalon osalta. Selvyyden vuoksi olisi toivottavaa, että perustelumuistion laskentaesimerkkeihin lisättäisiin vastaava laskentaesimerkki, jossa sähkön energiamuodon kerrointa modifioidaan myös sellaisen liikerakennuksen osalta, joka käyttää uusiutuvaa ja päästötöntä sähköenergiaa.

3 §

Ymmärrämme tämän kohdan niin, että vastaava energiamuotojen kertoimien modifiointi olisi sallittua myös ns. lähes nollaenergiarakennuksille eli niille uusille rakennuksille, joita tällä hetkellä

rakennetaan aina lausunnoilla olevan uuden päästöttömän rakennuksen energiatehokkuutta koskevan asetuksen voimaantuloon asti, kunhan laskennassa käytetään asetuksen 1 § määriteltyjä energiamuodon kertoimien lukuarvoja. Nämä lukuarvot vastaavat tällä hetkellä voimassa olevien kertoimien lukuarvoja. Katsomme, että tämä asetusluonnoksen kohta on perusteltu, kunhan ymmärtämistä vaikeuttavat kirjoitusvirheet on korjattu.

Nila Niklas
Kesko Oyj